

Naar een innovatief sociaal beleid: over lokale actoren en hun samenwerking

Prof. dr. Lesley Hustinx – Staten-generaal sociaal beleid Antwerpen – 6 februari 2020

1

Opbouw

1. Sociaal beleid anno 2020: centrale ideeën
2. Breder perspectief: de veranderende welvaartsmix
3. Sociale innovatie: wat, waarom, hoe?

2

Lokaal sociaal beleid in Vlaanderen

- Het lokaal sociaal beleid is **het geheel van acties die lokale besturen en andere actoren ondernemen** om alle inwoners van een gemeente **toegang te geven tot sociale grondrechten**.

Het gaat onder meer om het recht op sociale bijstand, op kinderopvang en onderwijs

<https://www.departementwvg.be/lokaal-sociaal-beleid>

- Aan de lokale besturen vraagt de Vlaamse Regering om sociaal beleid op lokaal niveau. Het

- Lokaal Sociaal Beleid als onderdeel van het sociaal beleid. **Inspraak van burgers**

bijsturing van dat beleid

- **Regie** van de lokale sociale hulp- en dienstverlening

- **burgers kampen**. Dit gebeurt

- **Toegankelijke hulp- en dienstverlening**

in handen. Ten eerste het Sociaal Hulp- en Dienstverlenings

- **breed onthaal met kernpartners** Centraal Bureau voor de Statistiek

- **basis- of faciliterende actoren** zoals Samenwerkende Actoren

Tot slot horen ook de Huizen van het Kind in de Samenwerkende Actoren

- **Vermaatschappelijking** van de lokale sociale hulp- en dienstverlening

nemen om de vermaatschappelijking te verhogen. Lokale besturen kunnen daarenboven informele en vrijwillige hulp- en dienstverlening organiseren of zelf initiatieven nemen.

UNIVERSITEIT
GENT

Trefwoorden decreet:

- Lokaal bestuur én andere actoren
- Inspraak, ook van kwetsbare burgers
- Vanuit noden en vragen van burgers
- Toegankelijke hulp- en dienstverlening
- Samenwerking met partners
- Meer vrijwillige en informele zorg

3

Sociaal beleid anno 2020 in de literatuur

- Sociale innovatie en co-creatie = ‘tover-woorden’
- Nieuwe veranderingen omwille van:
  - Nieuwe sociale uitdagingen
  - De kloof tussen de overheid en de burger
  - Financiële redenen
- Van ‘verzorgingsstaat’ naar een ‘verzameling van verzorgingssteden’ (Putters, 2013)
  - Stad = belangrijk politiek niveau
  - Stad = sociaal laboratorium

“Een verzorgingsstad die dankzij burgerparticipatie leidt tot betere sociale voorzieningen, dat lijkt de hemel op aarde.”
(Putters, 2013)

UNIVERSITEIT
GENT

4

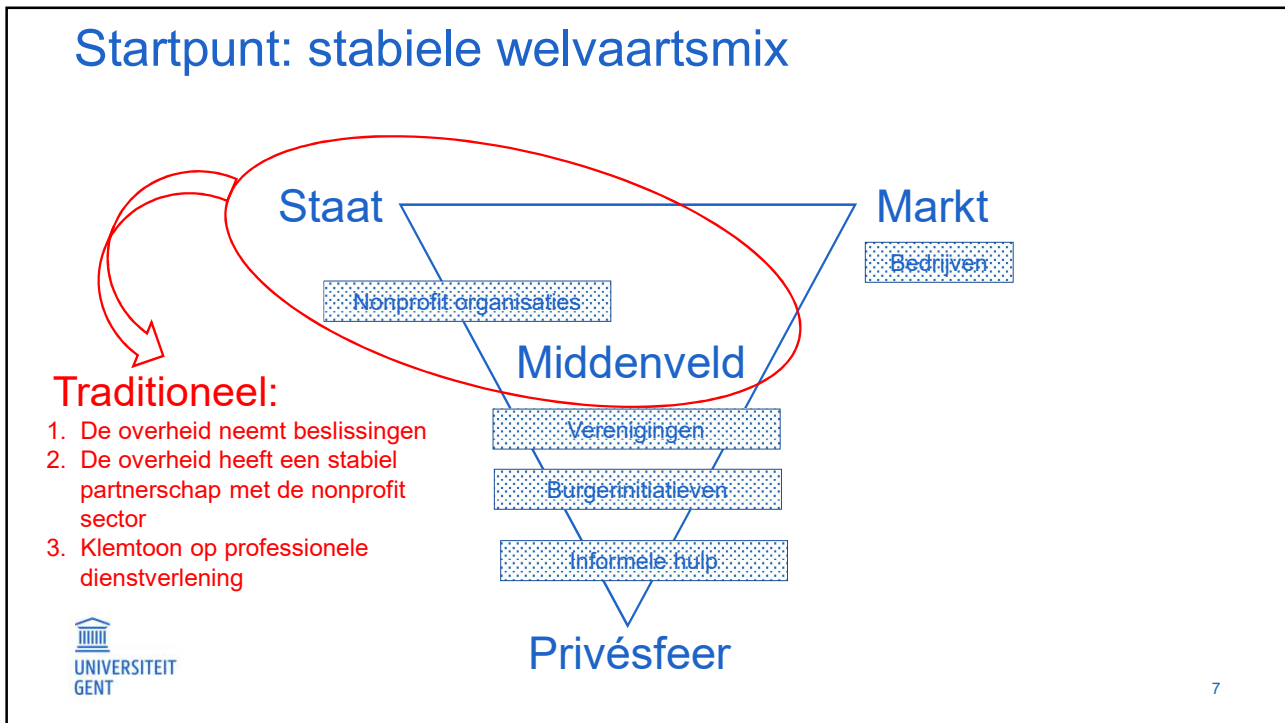
4

Sociale innovatie

- **Basisidee:** er zijn creatieve, nieuwe oplossingen nodig voor sociale noden en problemen (Anheier et al. 2019)
- **Sociale innovatie is...**
  - werken aan duurzame oplossingen voor sociale problemen
  - via een andere manier van samenwerken (relatie, positie en rol)
  - vanuit een open houding (participatie en uitwisseling)
  - voorbij de grenzen van de eigen organisatie (Voorberg et al., 2010)
- **Belangrijke voorwaarde:** de rol van burgers wordt serieus genomen
  - Burgers dragen actief bij aan het innovatie-proces (Europese Commissie, 2011)
    - “co-productie”, “co-creatie”

Waar komt dit van?

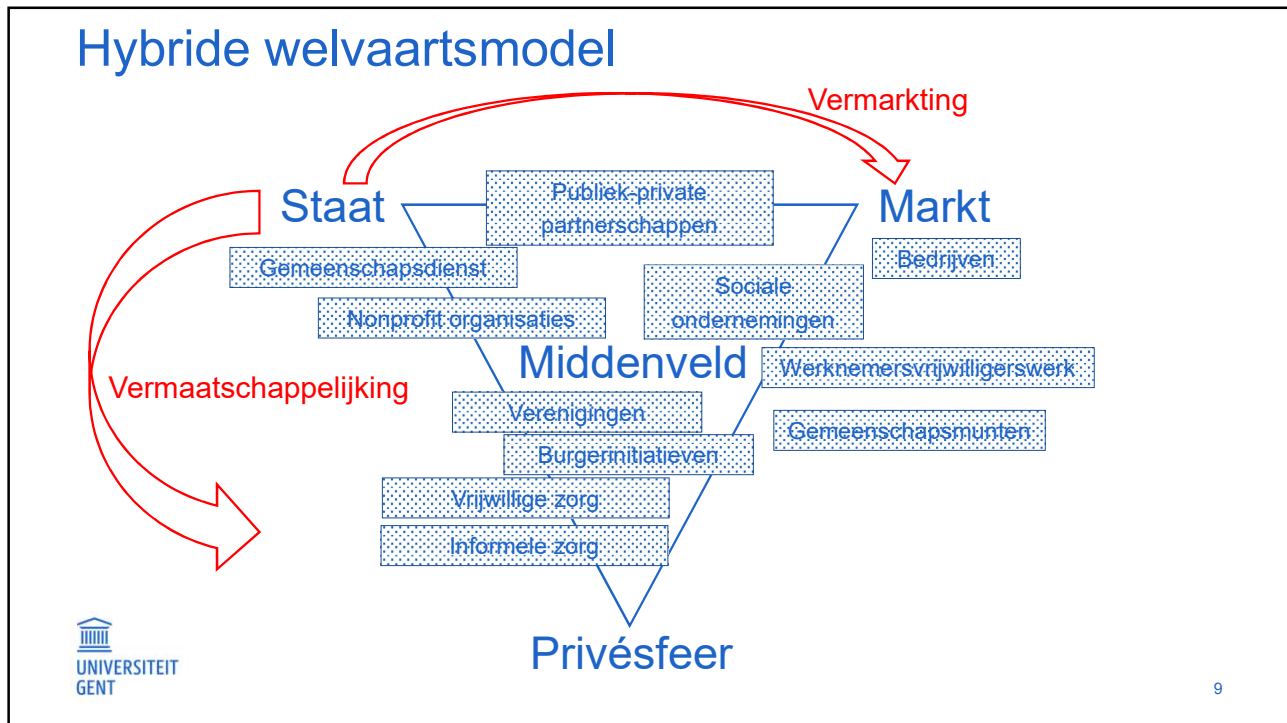
Een kleine geschiedenis ...

7

8

9

Hybriditeit: bedreiging of kans?

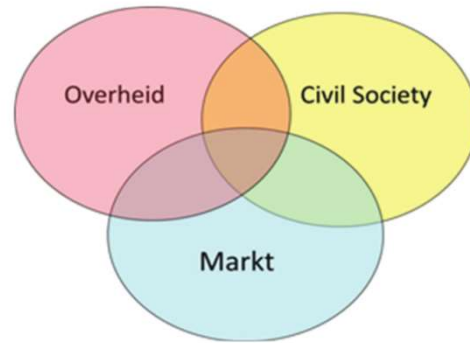
- Evoluties kunnen als 'bedreiging' of 'afbraak' van het klassieke welvaartsmodel worden ervaren:
  - 'Vermarktting'
    - Markt als nieuwe actor en concurrent
    - Markt-logica *binnen* overheid en middenveld
  - 'Vermaatschappelijking'
    - Afschuiven van publieke verantwoordelijkheid naar gemeenschap en individuele burgers
    - Zelforganiserend vermogen van burgers wordt overschat

10

Hybriditeit: bedreiging of kans?

Hybriditeit kan ook als een innovatief kenmerk van sociaal beleid worden beschouwd!

Sociale innovatie ontstaat waar de overheid, het middenveld en de markt overlappen, en er dus samenwerking en uitwisseling ontstaat (Karré, 2017)

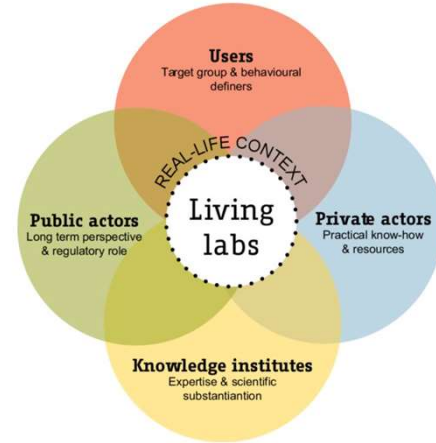
Figuur 1: Het spelveld van sociale innovatie (gebaseerd op Billis, 2010)

Sociale innovatie als kans

Voorbeeld: urban living labs

- Zorg dat iedereen betrokken is van bij de start. Zo krijg je meer gedragen oplossingen.
- Zorg dat alle betrokkenen actief meewerken: gebruikers, publieke actoren, private actoren en onderzoekers.
- Zorg dat gebruikers (op wie de oplossing zich richt) mee betrokken worden. Dit vraagt extra aandacht.
- De ideeën van iedereen zijn belangrijk. Overstijg bestaande netwerken of (overleg)structuren.

Sociale innovatie: waarom?

- **Het werkt beter:** effectiviteit, efficiëntie
- **Burgerparticipatie is een ‘waarde’ op zich**
- **Transformatief:**
sociale innovatie als “game changer”

Sociale innovatie: hoe?

– Types van burgerparticipatie ('co-creatie') in literatuur:

1. Burger als **co-uitvoerder** (50 %)
2. Burger als **co-ontwikkelaar** (28 %)
3. Burger als **initiator** (9 %)

(geen specifiek type: 13 %)

Sociale innovatie: hoe?

Er zijn 2 belangrijke voorwaarden voor sociale innovatie:

1. **Belang van samenwerking in heterogene netwerken**
  - “Collectief ondernemerschap”, over sectoren heen
2. **Middenveldorganisaties en burgerinitiatieven stimuleren sociale innovatie**
  - Brengt mensen samen: “connective action” bovenop “collective action”
  - Vooral in begin centrale knooppunt in netwerken van sociale innovatie, voor opschaling zijn bredere middelen en competenties nodig (overheid, markt)
  - Middenveld verwacht dat de overheid na een tijd goede initiatieven verder zet

(Anheier et al., 2019)

Voorwaarden kant overheid

- Politici zien burgers als gelijkwaardige partner (open houding)
  - Zij werken aan goede, duurzame relaties
- Politici aanvaarden dat innovatie deels onvoorspelbaar is
- Politici passen structuren en regels aan bij publieke organisaties
  - Er is een duidelijk beleid dat co-creatie stimuleert (top down)
  - Iemand neemt de rol op van 'co-creatie-ondernemer'
  - Er komt meer discretionaire ruimte voor professionals
  - Duidelijke incentives bieden: win-win voor alle actoren

(Voorberg et al. 2012)

17

17

Voorwaarden kant burger

- Burgers hebben interesse en versterken participatievaardigheden
- Burgers vertrouwen in de overheid
- Burgers vertrouwen dat co-creatie goed en nodig is
- Burgers voelen zich (mede-)eigenaar (verantwoordelijkheid, geloof in eigen vermogen en effectiviteit)

(Anheier et al., 2019; Voorberg et al. 2012)

18

18

Sociale innovatie als 'mindset'

- Sociale innovatie is en blijft een vorm van politiek werk
- Soms botsen waarden in gemixte organisaties
  - Niet noodzakelijk efficiënter dan overheidsoptreden
- Sociale innovatie is niet gemakkelijk en vraagt grote openheid van alle actoren
  - Bereidheid om iets nieuws te proberen
  - Aanvaarden dat wrijving normaal en productief is
  - Verbinding zoeken in gedeelde oriëntatie op sociale noden en grondrechten

Vitale coalities smeden

- Van 'creatieve ideeën' naar 'vitale coalities'
  - Visie Vlaamse Regering 'Samen leven in 2050'

“We gaan uit van empowerment in een samenleving waarin burger, middenveld en overheid **samen de verantwoordelijkheid opnemen**. Waar **vitale coalities** worden opgezet die mensen **nieuwe perspectieven** bieden, ruimte om **gezamenlijk betekenis te geven** aan kwesties van maatschappelijk belang, **in gedeeld eigenaarschap** (vb. kinderopvang, mantelzorg, ...).”
- Duurzame verbinding rond centrale kwesties opbouwen vraagt tijd en overleg → **vervolgtraject Staten-Generaal**

Prof. dr. Lesley Hustinx
Vakgroep Sociologie
Korte Meer 3-5
9000 Gent
lesley.hustinx@ugent.be